

Jaarverslag 2023

pen

EMERGENCY FUND

Foundation PEN Emergency Fund
Adres: De Lairesestraat 125
1075 HH Amsterdam, Nederland
Website: www.penemergencyfund.com

Bank: ABN AMRO Bank
Adres bank: Gustav Mahlerlaan 10
1082 PP Amsterdam, Nederland
IBAN: NL97 ABNA 0430 2740 33
BIC: ABNANL2A

INHOUDSOPGAVE

I	Voorwoord
II	Doelstelling
III	Bestuur
IV	Inkomsten
V	Subsidies en fondsenwervingen
VI	Werkwijze en toekenningen
VII	Transactieproblemen
VIII	Prioriteiten
IX	Verantwoording van het beleid
X	Vijf cases
XI	Nawoord

Foto voorblad: René Appel

JAARVERSLAG 2023

I VOORWOORD

In een in geopolitiek opzicht wankele wereld waarin autoritaire regimes in sterke opkomst zijn, staan mensenrechten onder druk. Ondemocratische wetten, die ten faveure van heersende regimes werden ingevoerd, o.m. onder het mom van coronabestrijding, openden de weg om met name kritische schrijvers, journalisten, politici en juristen monddood te maken. In deze tijd blijkt een fonds als het onze allernoodzakelijkst.

Evenals in 2022 bedroeg in 2023 het aantal toegekende hulpverleningen aan auteurs-in-urgente-nood meer dan vijftig. Gelet op de talloze reacties die het fonds van deze schrijvers ontvangt, is daadwerkelijk financiële hulp vaak de enige uitweg tot (tijdelijk) betere omstandigheden. Deze steun kan levensreddend zijn. Dank zij de nationale en internationale steun van auteurs, uitgevers, PEN-centra en particuliere betrokkenen heeft het fonds ondanks een aanzienlijk tekort dit jaar het hoofd boven water kunnen houden. Wij vragen u ons in deze moeilijke tijden wederom te steunen, zodat we de hulp die u van ons gewend bent, aan hen kunnen blijven bieden.

II DOELSTELLING

Foundation PEN Emergency Fund - ook bekend als Stichting Fonds Schrijvers in Nood - stelt zich ten doel geldelijke bijstand te verlenen aan schrijvers/journalisten, waar ook ter wereld, die om politieke of ideologische redenen van hun lichamelijke vrijheid zijn beroofd of anderszins in acute nood verkeren en tijdelijke financiële hulp nodig hebben. Schrijvers die hun toespraken of geschriften gebruiken om te pleiten voor geweld of haat jegens een individu of groep, worden, in overeenstemming met de charter van PEN, uitgesloten van het ontvangen van donaties.

III BESTUUR

Het bestuur telt vier leden: René Appel, Job Degenaar, Wim Jurg en Paulien Loerts. Het Dagelijks Bestuur wordt gevormd door de penningmeester (WJ) en de voorzitter (ondergetekende). Bij belangrijke beslissingen, bij voorbeeld van beleidsmatige aard, komt het voltallige bestuur bijeen, minimaal twee keer per jaar. Het DB heeft voortdurend overleg. Indien nodig wordt ook advies ingewonnen bij de Advisory Board, waarin Eric Lax (VS), Joanne Leedom-Ackerman (VS), Larry Siems (VS), Eugene Schoulgin (Zweden/Turkije), Tienchi Martin-Liao (China/Duitsland), David Van Reybrouck (België) en Rudolf Geel (Nederland) zitting hebben.

IV INKOMSTEN

De financiële voorziening die het fonds de komende jaren veilig moet stellen, is dit jaar vanwege het grote aantal toegekende steunverleningen geslonken. Dankzij enkele majeure giften is het verlies echter beperkt gebleven.

Het fonds is wat inkomsten betreft geheel afhankelijk van de goodwill van anderen. Daarin zijn we ook dit jaar niet teleurgesteld. We ontvingen vanuit Nederland belangrijke steun van het LIRA Fonds, alsmede zeer welkome schenkingen van leden van PEN Nederland en van andere betrokkenen. Vanuit internationaal oogpunt ontvingen we giften van PEN Triëst, PEN Melbourne, PEN Suomen (Finland) en PEN Vlaanderen. We zijn deze donateurs uitermate dankbaar. Door hen bleven de tekorten draaglijk, ondanks het hoge aantal steunverleningen. Onze financiële situatie blijft, gelet op de toekomst, echter zorgelijk.

Een hartverwarmend initiatief kwam van een medewerker van een landelijke schrijversvereniging. Zij stelde het op prijs als de genodigden bij wijze van afscheidscadeau een donatie aan ons fonds overmaakten, waaraan breed gehoor werd gegeven. Dit soort particuliere initiatieven zijn zeer welkom.

V SUBSIDIES EN FONDSSENWERVING

Al jaren is structurele subsidieverstrekking vanuit charitatieve fondsen van de overheid en NGO's een probleem. Dit komt deels door een sterke toename van het aantal aanvragen. Daarnaast is een fonds als PEN Emergency Fund behept met het euvel dat een subsidieverstrekker in de media geen foto's, namen en feiten kan plaatsen, aangezien het werk achter de schermen gebeurt en als zodanig moet blijven. Het publiceren van informatie zou immers direct de geholpen auteurs in gevaar kunnen brengen. Hun cases zijn uitsluitend bekend bij de researchers van PEN International en bij ons.

VI WERKWIJZE EN TOEKENNINGEN

Ons fonds verleent hulp aan professionele schrijvers, journalisten, redacteurs en/of uitgevers, waar ook ter wereld, die in acute nood verkeren om wat ze geschreven of gepubliceerd hebben en dringend geld behoeven. De hulpverlening is eenmalig per auteur. In een enkele urgente situatie is als uitzondering op het principe van eenmalige schenking een aanvullend bedrag toegekend, als de situatie onveranderd slecht bleef.

In vrijwel alle gevallen komen de applicaties binnen via de *executive director* en de *regional coordinators* van PEN International, met wie we nauw samenwerken. Hun werkgebieden zijn verdeeld in Afrika, de Amerika's, Azië, Midden-Oosten/Noord-Afrika en Europa. Het zijn allen ervaren researchers, die voor ons de dossiers opstellen. Zij worden op hun beurt gevoed door de ruim 140 PEN-centra en andere NGO's, zoals ICORN, Human Rights Watch, Amnesty International en Reporters without Borders. Een enkele keer richt een auteur zich rechtstreeks of via een PEN-centrum tot ons. In zo'n geval wordt de casus volgens standaardprocedure doorgestuurd naar PEN International, die het applicatieformulier voor het fonds verder met de aanvrager opstelt en op waarheid controleert, waarna de aanvraag weer bij ons terechtkomt voor mogelijke honorering. Onder de aanvragers bevinden zich ook schrijvers die in afwachting zijn van plaatsing op langere termijn bij ICORN, het International Cities of Refuge Network, dat meer dan 70 opvangverblijven voor gevluchte schrijvers heeft, voornamelijk in West-Europa.

De constructie die het fonds hanteert, is simpel, helder, goedkoop en doeltreffend. Het bestuurswerk is vrijwillig. Er hoeven geen gebouwen onderhouden te worden. Al het geld dat bij het fonds binnenkomt, wordt naar de in nood verkerende auteurs overgemaakt, soms nog op de dag van aanvraag. Door het geringe aantal bestuursleden kan het fonds – en dat is onze grote kracht - snel handelen.

De toegekende 'grants', in totaal 52, bedroegen in 2023 maximaal 2000 euro per auteur. Het betrof auteurs uit Nicaragua, Myanmar, Turkije, Cuba, Egypte, Belarus, Honduras, Servië, Marokko, Haïti, Bangladesh, Guatemala, Rwanda, Somalië, Soedan, Zimbabwe, Irak, Ethiopië, Nigeria en Iran.

In een ruim aantal gevallen waren de auteurs al naar een veiliger land uitgeweken en was er geld nodig voor medicatie, soms na fysieke en/ofgedwongen psychische mishandeling, en levensonderhoud. Opmerkelijk was dit jaar het grote aantal aanvragen van auteurs uit Nicaragua, waar mensenrechten met de voet worden getreden en waar eind februari honderden politieke gevangenen werden vrijgelaten om vervolgens over de grens gezet te worden. Daarnaast waren er opnieuw opvallend veel aanvragen uit Myanmar, waar het leger sinds de jongste militaire staatsgreep in 2021 een schrikbewind voert jegens andersdenkenden. Beide landen staan in de schaduw van de wereldpolitiek, maar schrijvers en journalisten verkeren er in grote problemen. Daarnaast ontbraken ook in 2023 bekende landen als Turkije, Cuba, Egypte, Belarus en Honduras niet op onze lijsten.

De landen van afkomst van de gesteunde auteurs vormen een afspiegeling van problematische landen inzake de vrijheid van expressie (wat allerm minst wil zeggen dat ontbrekende landen wél vrijheid van expressie kennen). De volledige lijst van het aantal toekenningen per land is te vinden in het Financieel Verslag 2023, *Toelichtingen op de staat van baten en lasten*, 'Ondersteuning' (p. 5).

VII TRANSACTIEPROBLEMEN

In 2023 waren er relatief weinig complicaties m.b.t. de financiële transacties. In een enkel geval duurde het wat langer voor het geld op de rekening van de betrokkene terecht kwam. In een aantal gevallen was geldverkeer met het betreffende land problematisch, zo niet onmogelijk, en werd gebruik gemaakt van koeriers die vanuit aangrenzende landen het geld aan de hulpbehoevenden bezorgden. Van de 52 auteurs hebben er 51 per 31 december bevestigd de financiële steun te hebben ontvangen.

VIII PRIORITEITEN

Evenals in voorgaande jaren had in 2023 het werk achter de schermen om de schrijvers in acute nood te steunen de hoogste prioriteit. Daarnaast bleef informatieverstrekking, zowel nationaal als internationaal, een belangrijk streven, met een tweeledig doel: schrijvers-in-nood op het bestaan van het fonds te attenderen en potentiële donateurs te interesseren. Dit vond plaats in het digitaal georganiseerde PEN World Congress, bij de Algemene Ledenvergadering van PEN Nederland, in daartoe geëigende media, via flyers (Nederlands- en Engelstalig) en e-mailverkeer.

IX VERANTWOORDING VAN HET BELEID

Tijdens de Algemene Ledenvergadering van PEN Nederland op 13 september van dit jaar en het online 89-ste PEN World Congress (26 t/m 28 september) is, overeenkomstig de statuten, verantwoording afgelegd over het bestuursbeleid 2022. Dit gebeurde in het eerste geval mondeling, met de mogelijkheid tot schriftelijke inzage, en in het tweede geval via het Annual Report 2022, dat zowel in het Engels, Frans en Spaans verstrekt werd via het Delegate's Pack van het internationale PEN-congres. Op de website www.penemergencyfund.com is de digitale versie van het jaaroverzicht zowel in het Nederlands, conform de normen van de Belastingdienst, als in het Engels gepubliceerd.

X VIJF CASES

De volgende voorbeelden van cases, gekozen uit verschillende werelddelen, om veiligheidsredenen geanonimiseerd en niet herleidbaar tot de auteurs die het betreft, schetsen een beeld van de soort situaties waarin schrijvers/journalisten verkeren die een beroep op ons doen. Ze tonen, soms op navrante wijze, de noodzaak van het fonds aan.

1

Een zoon van een auteur, journaliste en vreedzaam politiek-cultureel activiste, die uit angst voor represailles onder een schuilnaam artikelen schreef over mensenrechten in haar land, wordt vanuit zijn huis als gijzelaar meegenomen op het moment dat de autoriteiten zijn moeder willen arresteren, die echter al naar het buitenland gevlucht is. Hij wordt als ruilmiddel ingezet. Als zij zich echter niet aangeeft, wordt hij, zelf auteur en mensenrechtenactivist, gearresteerd, gevangengenomen, geslagen en tot jarenlange gevangenisstraf veroordeeld. Enkele maanden later wordt hij het land uitgezet met alleen de kleren die hij aanheeft en wordt hem zijn staatsburgerschap ontnomen. Zijn situatie als balling in een vreemd land, zonder werk en enige bron van inkomsten, is uitermate precair, temeer omdat zijn vrouw en kinderen financieel van hem afhankelijk zijn. Omdat zijn huidige situatie een direct gevolg is van het journalistieke werk van zijn moeder, is hem een bedrag vanuit het fonds toegekend om visa, kleren, voedsel en huur te kunnen betalen.

2

Een landelijk bekende auteur en hoogleraar schrijft satirisch over controversiële politieke en sociale kwesties in zijn land. Op de eerste dag van een staatsgreep door het leger wordt hij opgepakt en veroordeeld tot enkele jaren gevangenisstraf en dwangarbeid, omdat hij in sommige van zijn literaire werken kritiek toonde op de militaire junta en het gedrag van het leger. Een half jaar later wordt zijn straf kwijtgescholden en wordt hij vrijgelaten. Daarna

verslechtert zijn lichamelijke gezondheid in ernstige mate en blijkt hij kwaadaardige gezwellen te hebben, verspreid over zijn lichaam, met diverse operaties en chemotherapie tot gevolg. Zijn familie kon tot nu toe de medische zorg betalen van zijn spaargeld, opgebouwd uit het salaris van zijn hoogleraarschap, maar de snel verslechterende economische situatie in zijn land, alsmede het feit dat hij niet langer gebruik kan maken van zijn ziektekostenverzekering, die onder het junta-bewind valt, vergen een te groot beroep op zijn gezin. Het gezin ontvangt voor medische zorg een tegemoetkomend bedrag vanuit het fonds.

3

Een dichter, prozaschrijver en vertaler, deel uitmakend van een minderheidsgroepering die als tweederangsburgers in zijn land wordt beschouwd, is hoofdredacteur van een dagblad en van een cultureel tijdschrift en is tevens boekenuitgever van een groot aantal vertaalde boeken uit de wereldliteratuur. In de afgelopen decennia is hij tientallen keren gevangen genomen zonder legitieme redenen en weer vrijgelaten. Om financiële redenen moet hij zijn uitgeverij sluiten. De situatie wordt nijpender als hij openlijk pleit voor acceptatie van de taal van deze minderheidsgroepering in bepaalde vormen van onderwijs, vooral nadat een coup poging in zijn land plaatsvindt. Twee agenten in burger dreigen met mishandeling als hij doorgaat met zijn vertaalprojecten ter bevordering van de taal en literatuur van zijn volk. Even later wordt hij bij een militaire controlepost aangehouden en bedreigd. Doordat de kranten waarin hij publiceert tijdens de noodtoestand van zijn land ook verboden worden, vallen zijn inkomsten weg. Uit angst voor zijn veiligheid en voor het harde optreden tegen afwijkende meningen wijkt hij uit naar een veiliger land, waar hij tijdelijk een mager inkomen geniet van zijn vertalingen van literaire werken uit de wereldliteratuur, dat echter allerm minst voldoende is voor zijn levensonderhoud. Een beurs die hij van een andere organisatie kreeg, is inmiddels gestopt, waardoor hij dringend financiële steun zoekt voor de kosten van levensonderhoud. Het fonds kent hem een aanvullend bedrag toe.

4

Een schrijver, journalist en fotograaf wordt de afgelopen jaren geregeld gearresteerd, aangevallen, met de dood bedreigd en onder huisarrest geplaatst. Hij behoort tot een groep hedendaagse artistieke leiders die pleit voor moderne, democratische hervormingen en vrijheid van expressie in zijn land en stimuleert daarbij jonge kunstenaars en schrijvers, ook via een internetnieuwsportaal. De veiligheidsdienst probeert hem nadat hij een culturele manifestatie bijwoont, met een auto te overrijden en brengt hem in diskrediet op sociale en officiële media. Ook zijn familie wordt bedreigd, teneinde deze auteur ertoe te bewegen met zijn werk als schrijver en mensenrechtenverdediger te stoppen. Zijn vrienden wordt verzocht belastende verklaringen af te leggen. Hij kan slechts beperkte toegang tot internet krijgen en wordt aanhoudend geïntimideerd, o.m. via telefoontjes, door de staatsveiligheidsdienst, ook via privé-nummers, waarin men hem vraagt de locatie te noemen waar hij verblijft. Hij besluit ondanks alles de strijd voor hervormingen voort te zetten. Vanwege zijn kritiek op de autoriteiten is hem verboden te werken en derft hij inkomsten. Omdat hij in het verleden toestemming kreeg onder toezicht van agenten te reizen, onder de voorwaarde dat hij zich dan wel frequent bij de autoriteiten meldde, koopt hij met hulp van zijn partner, die ook moest vluchten naar een ander land, een vliegticket naar het buitenland. Van daaruit begint een barre migratieroute en komt hij uiteindelijk aan bij het land waar zijn partner verblijft, in de hoop met deze partner herenigd te worden. Omdat hij vervolgd wordt, werken de nieuwe autoriteiten mee aan zijn aanvraag voor de vluchtelingenstatus. Omdat hij op dit moment geen enkele financiële steun ontvangt, kent het fonds hem een bedrag voor medicijnen, huur, eten, lokaal vervoer en communicatie toe.

5

Een gevluchte oudere schrijver, taalkundige en bestuurslid van een schrijversorganisatie verkeert als balling in een buurland in ernstige gezondheids- en financiële problemen. Hij heeft een tijdelijke verblijfsvergunning. In het recente verleden verscheen in zijn geboorteland een boek waarin hij de geschiedenis van zijn land belicht op een wijze die de autoriteiten als

'extremistisch' beschouwen. Verkoop en distributie ervan in bibliotheken werden verboden. Sommigen media berichtten zelfs van 'boekvernietiging'. De organisaties waarvan hij (bestuurs-)lid was, werden ook door de autoriteiten verboden. Zijn financiële positie is precair. Ziektekostenverzekeringen in het land van ballingschap kunnen alleen worden verkregen met een volledige baan. Door zijn leeftijd en slechte gezondheid komt hij daarvoor niet in aanmerking. De steun van het fonds wordt gebruikt om deels de kosten van een gewrichtsvervangende operatie (die omgerekend meer dan 6.000 euro kost) en de revalidatie daarvan te dekken.

XI NAWOORD

We zijn het bestuur van PEN International dankbaar, met name directeur Romana Cachioli en de regionale coördinatoren, voor de uitstekende, vruchtbare samenwerking. Toekenningen van financiële hulp vereisen zorgvuldig onderzoek naar de situatie en motieven van de aanvragers. PEN International speelt hierbij een cruciale rol. Ook de samenwerking met PEN Nederland verliep wederom buitengewoon goed.

De morele steun die de donateurs en andere betrokkenen ons ook dit jaar gaven, zoals PEN Nederland en andere PEN-centra, het LIRA Fonds en de Auteursbond (de laatste heeft ons ook dit jaar, om niet, facilitaire hulp geboden), sterkt ons in het vertrouwen dat het fonds wereldwijd een belangrijke bijdrage levert aan de verbetering van het lot van in nood verkerende schrijvers en journalisten. Naast de vele, soms hartverscheurende reacties van gesteunde schrijvers ontvingen we van Burhan Sönmez, schrijver en president van PEN International, in maart 2023 de volgende reactie:

'I know how important is this work and how greatly you manage it.

I would like to thank you on behalf of our organisation for everything you have been/are doing.

when writers contact me with the request of emergent financial help, I always feel sorry for them, but at the same time I feel content that we have means to help them. I myself, as a refugee in exile about twenty years ago, experienced the same difficult situation.

h.g. wells, our second president, wrote in his essay of "the rights of man" that our aim is to rescue people from fear. people, he says, should be free from fear of hunger, pain and oppression. I believe, this ultimate aim of good people is being supported and strengthened by you at the pen emergency fund.

thank you once again to you and your board members and advisors and all contributors.'

Namens het bestuur dank ik u allen en persoonlijk, allerm minst in de laatste plaats, mijn enthousiasmerende medebestuurders Wim Jurg, Paulien Loerts en René Appel. Wij hopen dat ons werk ook in de toekomst op uw vertrouwen kan rekenen.

Job Degenaar, voorzitter

(maart 2024)

PEN Emergency Fund wordt o.m. gesteund door:

lira *fonds*

pen
INTERNATIONAL

PEN
NEDERLAND

AUTEURS
BOND